

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Acta oeconomica et informatica 1
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 1998, s. 23—25

SYSTÉMOVÝ PRÍSTUP K POĽNOHOSPODÁRSKEJ REGIONÁLNEJ POLITIKE SYSTEMATIC APPROACH IN AGRARIAN REGIONAL POLICY

Anna BELAJOVÁ

Katedra regionálneho rozvoja

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Regional agrarian policy is an integrated part of the general agrarian policy. The efficiency of the regional policy depends on systematic approaches and official declarations. Systematic approaches in regional agrarian policy consist of; principles which have to be observed; clearly formulated aims; defining objects and subjects of regional policy; identifying criteria for defining tools, and declaring development projects.

Key words: regional policy, principles and aims of regional policy, problematic regions, subjects of regional policy, tools of regional policy, development projects

Regionálna politika je vo všeobecnosti chápána ako cieľavdomé pôsobenie vlád (centrálnych, regionálnych a miestnych) na štrukturálne zmeny a dynamiku rozvoja v územných celkoch.

Regionálnu poľnohospodársku politiku je naviac potrebné chápať ako integrálnu súčasť agrárnej politiky a hospodárskej regionálnej politiky.

Okrem trhových podmienok môžu práve racionálne formulované zásady, ciele, programy a nástroje regionálnej poľnohospodárskej politiky posunúť proces reštrukturalizácie poľnohospodárstva žiadnym smerom a dynamizovať rozvojový proces nielen v poľnohospodárstve ale aj na vidieku.

Vlastná práca

Účinnosť regionálnej poľnohospodárskej politiky je závislá prevažne od systémového prístupu, ktorý musí dať jasne formulované odpovede na otázky:

- Aké sú ciele poľnohospodárskej regionálnej politiky?
- V ktorých oblastiach (regiónoch) má byť uplatňovaná?
- Kto ju má formuľovať a realizovať?
- Akým spôsobom?

REGIONÁLNA POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA AKO SYSTÉM

Systémový prístup k poľnohospodárskej regionálnej politike znamená:

- vypracovať zásady, ktoré je nutné rešpektovať pri jej reálizácii
- formuľovať jej ciele
- vymedziť objekty regionálnej politiky
- vymedziť nástroje regionálnej politiky a podmienky ich využitia
- uskutočniť inštitucionalizáciu regionálnej politiky (vrátane vymedzenia kompetencií)
- formuľovať rozvojové programy
- stanoviť právne normy pre oficiálne deklarovanie potreby regionálnej politiky

Zásady regionálnej poľnohospodárskej politiky

- Regionálna politika by mala byť integrálnou súčasťou agrárnej politiky SR a regionálnej hospodárskej politiky pre zosúladenie regionálnej politiky po horizontálnej i vertikálnej línií.
- Regionálna politika by sa mala stať právne legalizovaným a inštitucionalizovaným systémom, ktorý spoluvytvára podmienky pre:
 - racionálne využívanie regionálne diferencovaného prírodného potenciálu pre poľnohospodárske i nepoľnohospodárske aktivity
 - formovanie relatívne vyváženého hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov
 - krajinotvornú, ekologickú a sociodemografickú stabilitu vidieckej krajiny, najmä v zaostávajúcich a infraštrukturálne slabých regiónoch
 - zlepšenie kvality života vo vidieckom priestore.
- Poľnohospodárstvo s celoplošnou expluatáciou poľnohospodárskej pôdy je prirozeným správcom a garantom poľnohospodárskej a sprostredkovanej vidieckej krajiny. Vo väzbe na prírodné podmienky, ale i na rozvoj ekonomickej, sídelnej a technickej štruktúry je potrebné vymedziť prioritné funkcie poľnohospodárstva, ktoré má plniť v území a tak stimulovať reštrukturalizáciu a diverzifikáciu výroby v produkčných a v marginálnych podmienkach.
- Regionálne rozvojové programy a projekty by mali byť koncipované a vytvárané na základe návrhov z lokálnej úrovne a mali by byť zosúladaované na úrovni regiónov so stratégou hospodárskej politiky, pričom by mali maximálne využívať vlastné územné zdroje.
- Garantom regionálnej poľnohospodárskej politiky by malo byť Ministerstvo poľnohospodárstva SR. Malo by formuľovať stratégou programu poľnohospodárskej regionálnej politiky, vyhlasovať podporné programy a vypracovať návrhy systémových nástrojov na zabezpečenie tejto politiky.
- Nástroje regionálnej politiky musia byť konformné s nástrojmi, ktoré využíva trhovo orientovaná ekonomika.

Ciele regionálnej poľnohospodárskej politiky

Ciel 1. Zachovať funkčnú poľnohospodársku výrobu pričom funkciu poľnohospodárstva je potrebné odvodzovať od prírodných a rozvojových podmienok územia.

Ciel 2. Reštrukturalizáciu poľnohospodárstva uskutočniť vo väzbe na konkrétné prírodné, ekologické a krajinotvorné podmienky.

Ciel 3. Optimalizovať využitie produkčného potenciálu formou zmeny poľnohospodárskych kultúr a systémov hospodárenia na pôde.

Ciel 4. Vytvárať podmienky pre krajinotvornú, ekologickú a sociodemografickú stabilitu vidieckej krajiny najmä v zaostávajúcich regiónoch.

Ciel 5. Spoluvtvárať podmienky pre formovanie relatívne vyváženého hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov a zlepšenia kvality života vo vidieckom priestore.

Objekty regionálnej politiky

Regionálna politika je smerovaná do poľnohospodársky, alebo celkove rozvojovo problémových regiónov. Preto je nevyhnutné tieto regióny vymedziť. Pri vymedzení problémových regiónov je potrebné pristupovať z dvoch hľadísk:

a) z hľadiska prístupov uplatňovaných v EÚ, kde sú definované poľnohospodársky problémové regióny (v súlade s cieľom 5) ako:

- horské oblasti
- ostatné poľnohospodársky znevýhodnené oblasti
- malé oblasti

b) z hľadiska vlastného ponímania regionálnych problémov v podmienkach formujúceho sa trhového prostredia a reštrukturalizácie ekonomiky SR a tým, že je nutné rešpektovať postupné prispôsobovanie agrárnej politiky Slovenska spoločnej agrárnej politike EÚ.

Kritériá EÚ pre definovanie poľnohospodársky problémových regiónov (v súlade s cieľom 5) sú nasledovné:

- pre horské oblasti: nadmorská výška nad 600 m a svahovitosť nad 20°
- pre ostatné poľnohospodársky znevýhodnené oblasti: výnosnosť z 1ha poľnohospodárskej pôdy menšia ako 80% národného priemeru, hustota dobytka menšia ako 1 dobytčia jednotka na 1ha pol. pôdy, hrubý príjem z poľnohospodárstva menší ako 80% národného priemeru, hustota obyvateľstva menšia ako 50% národného priemeru a trvalá migrácia obyvateľstva väčšia ako 0,5% z počtu obyvateľstva regiónu ročne.
- pre malé poľnohospodárske oblasti: málo kvalitné pôdy (najnižšia produkčná schopnosť), vysoký obsah soli v pôde, reštrikcia poľnohospodárskej výroby z dôvodu ochrany krajiny alebo životného prostredia, veľká vzdialenosť od centrálnych sídiel (samoty).

Vlastné pohľady na vymedzenie poľnohospodárskych problémových oblastí sa v našich podmienkach rôznia. Vyplýva to z rôzneho chápania problémových regiónov ako aj z rôzneho výberu ukazovateľov a použitých metód pri vymedzení poľnohospodársky problémových regiónov. Je vecou ministerstva pôdohospodárstva, aby poľnohospodársky problémové regióny verifikoval vo väzbe na funkciu poľnohospodárstva, ktorú má plniť v území (trhovo-ekonomickú, ekologickú, krajinotvornú, trhovo-sociálnu).

Regionálnu politiku v poľnohospodárstve je preto potrebné uplatňovať voči:

- typovým regiónom (podľa EÚ a podľa vlastných kritérií zohľadňujúcich funkcie poľnohospodárstva)
- voči menším územným celkom so špecifickými problémami.

Nástroje regionálnej politiky

Mali byť konformné s nástrojmi uplatňovanými v hospodárskej politike, avšak špecificky pôsobiace v problémových regiónoch. V regionálnej poľnohospodárskej politike môžu byť využívané nasledovné nástroje:

Nástroje úverovej politiky,

ktoré sa v súčasnosti využívajú len obmedzene formou poskytnutia záruk a čiastočnej úhrady úrokov zo SPFPP na záručné úvery, ako i formou dotácií na čiastočnú úhradu úrokov a splátok úverov, ktoré poskytli poľnohospodárskym subjektom komerčné banky.

Úverová politika môže mať ďalšie formy:

- zníženie úrokovej sadzby
- odloženie splátky úverov
- predĺženie doby splatnosti ai.

Uplatnenie takejto úverovej politiky si vyžaduje konštituovať príslušnú finančnú inštitúciu, ktorá by bola realizátorom takejto úverovej politiky.

Nástroje daňovej politiky

Na podporu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka môže byť účinnejšie využívaná daň z prímov fyzických a právnických osôb a s ňou súvisiaca škála odpočítateľných položiek. Išlo by o daňové úľavy a preferencie, ktoré môžu mať niekoľko foriem:

- časovo ohrazené zníženie daní
- časovo vymedzené odpustenie dane pri rozvoji účelových aktivít (v nadväznosti na rozvojové programy) alebo aktivít poľnohospodárskych subjektov vôbec vo vymedzených regiónoch
- preferenčné využívanie odpočítateľných položiek zo základu dane z prímov ai.

Nástroje dotačnej politiky

Dotačná politika môže mať dve základné smerovania: na všeobecnú podporu hospodárenia v typových (problémových) regiónoch pre všetky podnikateľské subjekty a na výberovú podporu poskytovanú na vyhlásené rozvojové programy.

Dotácie môžu mať tieto formy:

- investičné dotácie poskytované na modernizáciu a reštrukturalizáciu existujúcich výrob a perspektívnych výrob, na investície pre ochranu životného prostredia, na rozvoj špeciálnych odvetví podporujúcich zamestnanosť, na podporu mladých a začínajúcich podnikateľov v APK ai.
- neinvestičné dotácie môžu byť využité na elimináciu zvýšených nákladov z dôvodu obmedzených výrobných podmienok horských oblastí, ostatných znevýhodnených oblastí a malých oblastí, na podporu trvalej zmeny využitia poľnohospodárskej pôdy zatrávením a zalesnením, na podporu reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby, na podporu nepoľnohospodárskych výrobných aktivít.

Inštitucionalizácia poľnohospodárskej regionálnej politiky

Vo väzbe na územno - správne členenie môže byť dvojstupňová.

- Ministerstvo pôdohospodárstva SR, ktoré by v systéme regionálnej politiky malo vypracovať analýzy podmienok

- a výsledkov hospodárenia podnikateľských subjektov APK, vypracovať stratégiu regionálnej politiky ako súčasť agrárnej politiky, vymedzovať typové (problémové) regióny, vyhlasovať rozvojové programy a stanovovať nástroje a podmienky pre ich uplatnenie.
- Krajské odbory Ministerstva pôdohospodárstva by mali monitorovať úroveň rozvoja polnohospodárstva a jeho vplyv na celkový rozvoj územia, zosúladovať potreby centrálnej a lokálnej sféry v programových dokumentoch. Vypracovať programové dokumenty pre pôsobnosť regiónu a systematicky analyzovať efektívnosť využitia vynaložených prostriedkov.
 - Podnikateľské subjekty sú realizátormi programu regionálnej politiky a predkladateľmi rozvojových projektov v rámci vyhlásených programov.

Rozvojové programy

Rozvojové programy predstavujú večné naplnenie cieľov polnohospodárskej politiky do konkrétnych oblastí. Na návrh regionálnych inštitúcií a v súlade zo stratégiou agrárnej polnohospodárskej i hospodárskej regionálnej politiky by malo ministerstvo pôdohospodárstva vyhlasovať, respektívne aktualizovať a potvrdzovať rozvojové programy pre problémové regióny, ktoré by mohli byť pravidelne zverejňované v Správe o polnohospodárstve a potravinárstve v SR (v zelenej správe).

Záver

Regionálna polnohospodárska politika má opodstatnenie z dôvodu multifunkčného pôsobenia polnohospodárstva na rozvoj širších územných celkov a zároveň diferencovaného vplyvu funkcií polnohospodárstva na rozvoj v jednotlivých regiónoch. Agrárna politika je politikou globálne pôsobiacou na polnohospodárske subjekty. Nediferencuje funkcie (trhovú, ekologickú, krajinotvornú a sociodemografickú), ktorými polnohospodárstvo rozdielou mierou vplyva na ekonomický a sociálny rozvoj územia.

Prostredníctvom regionálnej polnohospodárskej politiky je možné podporiť tie funkcie polnohospodárstva v regióne, ktoré majú rozhodujúci vplyv na rozvoj územia.

Informácia: Monografia Prof.Ing. Jozefa Hudáka, CSc. — Organizačno-právne formy podnikania v polnohospodárstve

Publikácia poskytne súčasným i budúcim agropodnikateľom objektívnejší pohľad pri výbere formy podnikania, a to z toho dôvodu, že sú v nej teoretičky rozpracované aktuálne formy podnikania fyzických a právnických osôb, konkretizované organizačno-ekonomicke výsledky a naznačené perspektívy rozvoja jednotlivých právnych subjektov v polnohospodárstve.

Súčasná agrárna politika smeruje k zachovaniu rovnocenného prístupu ku všetkým právnym formám podnikania bez rozdielu, či sú to samostatne hospodáriaci rolníci, polnohospodárske družstvá, štátne polnohospodárske podniky, obchodné spoločnosti a spoločné podniky so zahraničnou účastou.

V rámci polnohospodárskych družstiev je ekonomická prospešita nadálej nepriaznivá, v roku 1996 až 64% družstiev zaznamenalo stratu. Najhoršie výsledky dosiahli štátne majetky, v ktorých končí fáza privatizácie a v nástupnej forme podnikania prevažuje štruktúra velkovýrobných subjektov, fungujúcich na princípe práv-

Súhrn

Regionálna polnohospodárska politika je integrálnou súčasťou agrárnej politiky. Jej účinnosť je závislá od systémového prístupu a oficiálnej deklarácie. Systémový prístup k polnohospodárskej regionálnej politike je daný: zásadami, ktoré je potrebné rešpektovať pri jej formulovaní a realizácii, jasne formulovanými cieľmi, vymedzením objektov a subjektov regionálnej politiky, vymedzením nástrojov vrátane kritérií pre ich použitie a vyhlásením rozvojových programov.

Kľúčové slová: regionálna politika, zásady a ciele regionálnej politiky, problémové regióny, subjekty regionálnej politiky, nástroje regionálnej politiky, rozvojové programy

Literatúra

- BIELIK, P.: Intervenčná politika v rozvoji agropotravinárstva. Acta operativo-oeconomica, č. 51. Nitra, VŠP 1996, s.121-127.
- BUCHTA, S. — BELAJOVÁ, A.: Regionálna politika v polnohospodárstve Slovenska. Zemědělská ekonomika, 43, 1997 s. 323-332.
- HACHEROVÁ, Ž. — ŠEBO, A.: Vývoj hospodárenia a ekonomickej situácie v podnikoch polnohospodárskej prvovýroby. Acta operativo oeconomica, č. 51, Nitra, VŠP 1996, 157-161 s.
- HRABÁNKOVÁ, M. — TRNKOVÁ, V.: Hodnocení území z pozice agrární regionální politiky a rozvoje venkova. Studie č. 35. Praha, VUZE 1996.
- PODOLÁK, A. — ZENTKOVÁ, I.: Makroekonomické pozície vstupu slovenského polnohospodárstva do EÚ. Acta operativo oeconomica, č. 51, Nitra, VŠP 1996, 113-119 s.
- Koncepcia a zásady pôdohospodárskej politiky. Bratislava, MP SR 1993.

Kontaktná adresa:

Doc. Ing. Anna Belajová, PhD.

Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra regionálneho rozvoja, SPU v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel.: 087/601, kl. 563

nických osôb typu obchodných spoločností. Ďalšie štátne polnohospodárske podniky budú hospodáriť aj v blízkej budúcnosti s účasťou štátu a časť štátnych majetkov sa rieši aj inými podnikateľskými formami.

Z hľadiska porovnania rôznych organizačno-právnych foriem podnikania v polnohospodárskej prvovýrobe možno predpokladať, že sa presadia iba tie podnikateľské subjekty, bez rozdielu, či ide o fyzické alebo právnické osoby, ktoré si osvoja najefektívnejšie formy hospodárenia v súlade s trhovou ekonomikou.

Monografiu vydala v roku 1997 Slovenská polnohospodárska univerzita v Nitre v edícii ACTA. Monografiu si môžete zakúpiť v predajni SPU, prípadne objednať na adresu: Vydavateľské a edičné stredisko, SPU v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra.